

Михайло Дем'яненко,

кандидат політичних наук, науковий співробітник,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна
e-mail: demjanm@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3711-3311>

**ПОЛІТИЧНА КОМУНІКАЦІЯ:
СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ
І ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ**

У статті аналізуються сутнісні характеристики політичної комунікації, з огляду на еволюційні процеси в інформаційно-комунікативних технологіях і суспільно-політичній сфері. Політична комунікація розглядається не лише як феномен, спрямований на здійснення інформаційних обмінів між суб'єктами політичного процесу – на основі інформаційної відкритості, правдивості, толерантності та прозорості, а також через особливості її використання, з метою прихованого маніпулятивного впливу на свідомість громадян чи певних суспільних груп. З огляду на це, політична комунікація досліджується на предмет її відповідності принципам і вимогам інформаційної безпеки.

Ключові слова: політична комунікація, інформаційно-комунікативні технології, маніпулятивний вплив, інформаційна безпека.

Значна увага з боку наукової спільноти приділяється вивченню специфіки інформаційних обмінів між суб'єктами політики і впливу соціальних комунікацій на політичні процеси загалом. Політична комунікація – як інструмент політичної дії – існувала ще в античні часи, про що свідчать давньогрецькі та римські джерела. Однак початок наукових досліджень цього явища пов'язують з аналізом діяльності військово-пропагандистських служб провідних країн світу в період Першої світової війни. У цьому контексті можна виокремити працю Р. Лассуелла «Propaganda Technique in the World War», присвячену аналізу феномена пропаганди. Перші ж фундаментальні праці, об'єктом дослідження яких стала саме «політична комунікація», з'явилися наприкінці 40-х – початку 50-х років ХХ ст. Зокрема, ідеться про праці П. Лазарсфельда, Б. Берельсона.

Зауважимо, що за весь час досліджень поняття «політична комунікація» еволюціонувало та неодноразово видозмінювалося. І наразі залишається актуальним об'єктом наукових пошуків.

Відтак поняття «політична комунікація» розглядається в контексті теорії комунікації, соціальних комунікацій, а також масово-комунікаційних процесів. Треба відзначити роботи, присвячені аналізу цієї проблематики. Серед них виокремимо праці таких зарубіжних дослідників, як Е. Аронсон, Д. Белл, П. Брегер, Н. Вінер, М. Дженнінгс, Д. Кін, Д. Курран, Е. Кетч, Г. Лассуелл, К. Леві-Строс, Т. Лукман, Д. Г. Мід, Ю. Габермас, Д. Б. Уотсон та ін. Феномен політичної комунікації досліджували: Д. Берло, Е. Бенрайз, Р. Катц, Б. Кретон, П. Лазарсфельд, В. Ліпман, Л. Перлінг, М. Розенберг, Ж.-Р. Шварценберг та ін. Дослідження різних аспектів політичної комунікації в Україні було здійснено: Ю. Ганжуровим, Г. Почепцовим, Д. Товмашем, М. Остапенко, О. Шимановою, В. Недбаєм, В. Різуном, Є. Тихоміровою, О. Шахтеміровою, Д. Арабаджиевим, О. Крюковим та ін.

Актуальність дослідження визначається науковим інтересом до питання соціальних комунікацій і всієї наявної множинності напрямів досліджень цього явища, а саме політичної комунікації. Подальшого наукового розроблення потребують: комплексне теоретико-методологічне дослідження структури політичної комунікації, визначення її ролі в системі національних соціальних комунікацій, а також окремі аспекти інформаційної безпеки в процесі політичних інформаційних обмінів. Попри значний науковий доробок, окремі аспекти політичної комунікації залишаються недостатньо дослідженими.

Метою статті є дослідження сутнісних характеристик політичної комунікації в сучасному інформаційно-комунікативному середовищі, а також аналіз проблем інформаційної безпеки в процесі політичних інформаційних обмінів.

Аналіз політичної комунікації доцільно розпочати з означення її теоретико-концептуальних основ, які є фундаментальними категоріями для розуміння комунікативних процесів у суспільному житті, зокрема в політиці. Проте багатоаспектність базового поняття «комунікація» певною мірою породжує множинність наукових підходів до тлумачення поняття «політична комунікація». Для більш чіткого розуміння наведемо кілька визначень поняття, що розкривають основні принципи виокремлення його фундаментальних ознак.

Під політичною комунікацією розуміють форму спілкування у сфері політичної діяльності, яка встановлена на основі обміну інформацією,

впливає на процес формування громадської думки, структурує політичний простір [6, с. 399].

Більш ширше визначення політичної комунікації дав французький соціолог Р.-Ж. Шварценберг, відповідно до якого політична комунікація – це процес передавання політичної інформації, що циркулює від однієї частини політичної системи до іншої, між політичною та суспільною системами, а також між політичними структурами, суспільними групами та індивідами [10, с. 42].

О. Шиманова політичною комунікацією називає процес, що охоплює політичну сферу життя людини, за посередництва якого відбувається спілкування між органами влади, політичними партіями, громадськими організаціями та рухами, посадовими особами, виборцями, населенням [9].

Комунікації, у якій би сфері вони не застосовувалися, послуговуються аналогічними базовими характеристиками та передбачають наявність основних складових цього процесу. Так, згідно з класичною моделлю, яку було розроблено американським політологом Г. Лассуеллом, комунікація ґрунтується на послідовних питаннях, що стосуються передання інформації: хто повідомляє – про що – яким каналом – кому – з якою метою – з яким ефектом. Із часом цю модель комунікативного процесу було доопрацьовано за рахунок введення принципово важливих для владно-управлінських відносин елементів зворотного зв'язку. Це, у свою чергу, привело до зміни розуміння безпосередньо процесу комунікації, у якому всі компоненти пов'язані причинно-наслідковими рівнями. Подальшому вдосконаленню моделі сприяло введення додаткових компонентів – джерел інформації, умов проходження комунікації, складу аудиторії та, нарешті, мови – як засобу комунікації [3, с. 124].

Як зазначає Ю. Ганжуров, дослідження політичної комунікації, як відносно самостійного напрямку, припадає на період становлення загальної теорії комунікації. У зв'язку із цим актуалізується аналіз сутності політичної комунікації в контексті вивчення її основних теоретико-концептуальних засад, яка є базовою категорією для з'ясування природи політико-комунікативних процесів.

У сучасному науковому дискурсі політична комунікація розглядається з огляду на її структуру, суб'єктність, ефективність у політичному процесі, а також з огляду на особливості її використання в інформаційному суспільстві з урахуванням її кореляції з інформаційною безпекою.

Обов'язковими елементами в структурі політичної комунікації є: комунікатор, повідомлення, канал комунікації, комунікант (отримувач або реципієнт), сприйняття, зворотний зв'язок.

Отже, комунікатор (відправник) – це особа чи група осіб, які виступають ініціатором передання інформації. Безпосередньо інформаційне повідомлення – інформація, як сукупність вербальних і невербальних символів, які передає комунікатор. Канал комунікації – це спосіб (засіб) передання інформації від комунікатора до отримувача. Вітчизняний дослідник Д. Товмаш виділяє три основні канали політичної комунікації, які базуються на використанні різних засобів: а) комунікація через засоби масової інформації: друковані та електронні. Цей вид комунікації реалізується через проведення пресконференцій, брифінгів, розміщення політичної реклами, розсилання пресрелізів; б) комунікація за посередництва політичних організацій, коли ланкою передання служать політичні партії, групи інтересів, суспільні організації та рухи; в) комунікація через неформальні канали з використанням особистих зв'язків [8]. Комуникант (отримувач або реципієнт) – особа чи група осіб, на яких спрямоване інформаційне повідомлення. Сприйняття – це розуміння комуникантом повідомлення комунікатора. Характерною особливістю цього елемента політичної комунікації, на яку, зокрема, звертає увагу О. Шиманова, є помилка сприйняття повідомлення реципієнтом, коли процеси кодування й декодування відбуваються в різних системах символів: під час передання повідомлення комунікатор вибрав незрозумілу чи невідому для отримувача систему кодування [9]. Зворотний зв'язок – реакція отримувача на повідомлення. Він служить орієнтиром для наступних повідомлень і дає оцінку ефективності комунікації. У сучасних умовах зворотний зв'язок є необхідною складовою процесу комунікації, за його відсутності відбувається просто інформування стосовно певних подій, явищ чи процесів, яке не потребує виявлення ставлення отримувача до цього повідомлення.

Ключовою сутнісною характеристикою сучасних політико-комунікативних процесів є передавання, переміщення, циркуляція політичної інформації – тих відомостей, якими в процесі конкретної суспільно-практичної діяльності щодо отримання та здійснення владних повноважень з метою реалізації своїх базових інтересів обмінюються політичні актори – індивіди, спільноти, інститути. Політична інформація є сукупністю знань, фактів, повідомлень, що стосуються політичної сфери діяльності суспільства. За її допомогою передається політичний досвід, координуються зусилля людей, відбувається їх політична соціалізація й адаптація, структурується політичне життя [9, с. 181].

Інформаційний обмін, тобто комунікація, яка передбачає передання смислових значень за посередництва каналів комунікації з використанням

знакових повідомлень та інших символічних форм (мова, жести, вирази обличчя), є обов'язковим елементом взаємовідносин між політичними акторами.

Як зазначає О. Шиманова, політична комунікація відбувається на таких основних рівнях: міжнародному (виходить за межі однієї держави), загальнонаціональному (у межах усієї держави), регіональному (у рамках регіону, області), локальному (на місцевому рівні), базовому (охоплює місто, селище, село). Відповідно до цих рівнів змінюються параметри політичної інформації та аудиторія, якій вона адресована. У цьому контексті можемо говорити про певні особливості співвідношення політичної комунікації з національними соціальними комунікаціями. Тобто міжнародний рівень реалізації політичної комунікації виводить її за межі національних соціальних комунікацій, а отже, більшою мірою можна говорити про їхнє місце в системі стратегічних комунікацій.

Водночас більшість дослідників доходять висновку, що досить неоднозначним є питання суб'єктності, оскільки в процесі політичної комунікації може відбуватися зміна місця комунікатора та комуніканта. За певних умов напрям комунікативної дії може змінюватися залежно від ситуації, а суб'єкт і об'єкт можуть мінятися місцями. Так, комунікація в умовах владних державних відносин може бути реалізована в напрямі від органів державної влади, які виступають суб'єктом, до політичних партій, які, відповідно, будуть об'єктом. Тоді як на парламентських виборах ініціатором комунікації є політична партія, а її об'єктом виступає виборець.

Характерною особливістю політичної комунікації, на яку звертає увагу М. Остапенко, є те, що вона відбувається на різних рівнях: внутрішньоособистісному, міжособистісному, внутрішньогруповому, міжгруповому, інституційному, суспільному, глобальному, але традиційно ототожнюється з великими масами та, відповідно, пов'язана з масовою комунікацією. Масова комунікація – систематичне розповсюдження спеціально підготовлених повідомлень із застосуванням технічних засобів тиражування інформації (Інтернет, радіо, телебачення, преса тощо), які мають соціальне значення і використовуються з метою впливу на поведінку, думки й оцінки людей. Масова комунікація виконує такі функції: поширює знання про дійсність; має освітньо-виховний характер; здійснює соціальне регулювання; транслює культурні цінності; задовольняє потребу в отриманні відповідної інформації; може сприяти як об'єднанню, так і розмежуванню суспільства на окремі групи тощо. Її основними ознаками є публічність, швидкість передавання, скороминучий характер інформації [5, с. 138–139].

Водночас дослідниця окреслює значення політичної комунікації – підтримувати цілісність суспільства, зокрема забезпечувати постійний зв'язок між владними структурами, політичними партіями, громадськими організаціями, об'єднаннями, лобістськими угрупованнями, засобами масової інформації та громадянами з приводу актуальних проблем громадсько-політичного й соціально-економічного життя.

Будучи похідним явищем від загального процесу комунікації, політична комунікація має всі її характерні ознаки, але водночас має свої особливості: реалізується на всіх рівнях, від внутрішньоособистісного до глобального; у кожній політичній системі відповідно до особливостей її функціонування існує притаманна їй політична комунікація; наявність взаємозв'язку між рівнем економічного розвитку суспільства та рівнем розвитку структур політичної комунікації (останній характеризується технічним рівнем передавання інформації й базовою ідеологією політичної системи); ступінь розвитку політичної комунікації відповідає рівню загальної та політичної культури суспільства, опосередковуються їхніми принципами й нормами.

Відзначимо, що процес політичної комунікації в інформаційно-комунікативному середовищі суспільства є безперервним, проте його активізація спостерігається в періоди загострення політичної боротьби, проведення виборчих кампаній, коли популярності набувають застосування найрізноманітніших шляхів впливу на електорат з метою завоювання якомога більшої підтримки й прихильності.

Оскільки політична комунікація переважно спрямована на велику та неоднорідну аудиторію, прийнято вважати, що в системі масової комунікації «аудиторія має бути такою великою і масовою, щоб складалася з такої кількості членів, яку не зможе охопити комунікатор під час безпосереднього спілкування». Таким чином, масова комунікація – більш ширше поняття порівняно з політичною комунікацією та здійснюється з використанням спеціальних засобів підготовки й передавання інформації. Ці засоби називають ЗМК (засоби масової комунікації), ЗМІ (засоби масової інформації), мас-медіа і використовують як синоніми [1, с. 38].

Загалом дослідники визначають три основні *суб'єкти* політичної комунікації. Перший – інституціональні, якими є глава держави, парламент, уряд, судова гілка влади, політичні партії, органи місцевого самоврядування тощо. Другий – соціальні, тобто індивіди та різні соціальні спільноти: соціально-класові, етнічні, демографічні, професійні тощо. Третій – функціональні, якими виступають насамперед засоби масової комунікації. Дуалізм цієї категорії в системі політичної комунікації

полягає в суб'єктності ЗМК у частині створення власної інформації, з одного боку, та системності як засобу передавання інформації – з другого [3, с. 125].

З огляду на суб'єкту диференціацію можна виокремити *рівні* політичної комунікації. Дослідники розрізняють горизонтальний і вертикальний рівні політичної комунікації. Горизонтальний рівень характеризується взаємодією приблизно рівних інституційних компонентів чи соціальних акторів, тоді як на вертикальному рівні політична комунікація здійснюється на різних ієрархічних рівнях політичної структури (між елітою та масами; між урядом і громадянами; між партіями та виборцями). Саме на вертикальному рівні політичної комунікації необхідним елементом є зворотний зв'язок (результати голосування на виборах, референдумах; опитування громадської думки тощо).

Залежно від соціально-політичних умов масові політичні комунікації можуть виконувати різні *функції* [7, с. 217]: інформаційну (поширення необхідних знань щодо функціонування політичної системи); регулятивну (дає змогу виробити оптимальний механізм взаємодії як між елементами політичної системи, так і між політичною системою та громадянським суспільством); функцію політичної соціалізації (сприяє встановленню важливих і необхідних норм політичної діяльності та політичної поведінки); маніпулятивну (сприяє формуванню суспільної думки про найважливіші політичні проблеми); інтеграційну / дезінтеграційну (за певних політичних обставин об'єднує / поляризує громадян або їхні погляди на гостроактуальні питання); мотиваційну (отримана реципієнтом інформація може спонукати його до вчинення певних дій, наприклад виборча комунікація мотивує громадян до участі у виборах).

Водночас реалізацію окремих функцій політичної комунікації треба розглядати з огляду на її потенційний негативний вплив як окремо взятого індивіда, так і суспільства загалом. Насамперед через можливість маніпулювання суспільною свідомістю, а також диференціацію суспільства за політичними ознаками. Тому значний інтерес викликає питання інформаційної безпеки в політико-комунікативних процесах.

Аналізуючи політичні комунікації і їхню роль у суспільно-політичному житті, дослідники зазначають, що вирішальна роль у керуванні сучасним інформаційним суспільством належить владі знань та інформації. Знання та інформація, які передаються каналами комунікації, особливо за допомогою Інтернету, сприяють прискоренню розвитку технологій у більшості галузей. Як свідчать реалії сьогодення, інформаційно-комунікативні процеси, які відбуваються в сучасному суспільстві,

здійснюються через засоби масової комунікації, можуть безпосередньо впливати на масову свідомість і мати маніпулятивний характер.

Розвиток новітніх інформаційно-комунікативних технологій не лише сприяє більш швидкому обміну інформацією, а й залученню ширшої аудиторії. Тоді як для безпосередньо комуніканта такий сценарій несе певні ризики, зокрема щодо інформаційної безпеки, оскільки йому стає складніше критично аналізувати дедалі більші масиви інформації, що надходить, і відповідно, він стає більш вразливим до маніпулятивних впливів. За таких умов маніпулятивні технології, які реалізуються через засоби масової комунікації, є важливим інструментом у політиці, оскільки за їхньою допомогою здійснюється приховане керування свідомістю та поведінкою об'єкта; змушують його діяти відповідно до інтересів маніпулятора.

Ефективність реалізації маніпулятивного впливу значною мірою залежить від правильно підбраного інформаційного повідомлення та комунікаційних каналів, які використовуються для його поширення. За посередництва засобів масової комунікації створюються та ефективно використовуються різні елементи політичної маніпуляції, стереотипи поведінки, іміджі, образи тощо.

Наразі в політичній практиці існують різні засоби маніпулювання, основним завданням яких є вплив (здебільшого прихований) на свідомість об'єкта (особи або групи осіб) з метою спонукання до певних дій, підтримки, здобуття прихильності. Реалізуються такі маніпуляції здебільшого через засоби масової комунікації та публічні виступи політиків і стосуються абсолютно всіх процесів суспільно-політичного життя – від виборчої кампанії будь-якого рівня до конкретної політичної публікації в мережі Інтернет. Саме останній сьогодні користується найбільшою популярністю. Переважна більшість політичних суб'єктів (лідерів, партій, об'єднань) користуються соціальними мережами як засобом для досягнення поставлених цілей, таким чином формуючи потрібні уявлення в суспільстві щодо окремих явищ, поглядів, позицій.

У такій інтерпретації мережу Інтернет можна розглядати як засіб масової інформації, оскільки вона здатна поширювати інформацію на досить широке коло об'єктів, одержувачів. Сьогодні в інтернет-просторі функціонує велика кількість вебсторінок, кожна з яких має свою аудиторію, а отже, можна стверджувати, що завдяки Інтернету сучасні політичні процеси отримують якісно новий зміст, через появу нових суб'єктів громадянського суспільства – мережевого (інформа-

ційного) співтовариства. У зв'язку із цим, дослідники вбачають певну загрозу Інтернету, оскільки, на відміну від класичного підходу, результат не завжди є очевидним й очікуваним. Інтернет передусім формує середовище для залучення більшої кількості осіб до громадської активності [1, с. 39]. Проте залучення більш широкої аудиторії може відбуватися не лише з метою інформування та комунікації.

Політична комунікація за посередництва таких каналів, як сторінки в соціальних мережах, вебсторінки, блоги, форуми тощо, які досить часто використовуються з метою агітації та поширення пропаганди, стала сприятливим середовищем для маніпулювання суспільною свідомістю. Отже, використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій дає змогу збільшити ефективність впливу політичних суб'єктів у процесі реалізації своєї діяльності.

Використання в політичних комунікаціях маніпулятивного впливу в сучасному інформаційному суспільстві досягло значних масштабів. Це може становити загрозу не лише інформаційній безпеці особистості, а і всьому суспільству загалом. Значний рівень використання маніпулятивного впливу в політичних комунікаціях носить здебільшого деструктивний характер, дезорієнтує суспільство та/або громадян, може призводити до психоемоційної й соціальної напруженості, що, у свою чергу, порушує адекватність сприйняття суспільно-політичної ситуації та оцінювання діяльності окремих суб'єктів політичного процесу. Це потенційно загрожує стабільності як внутрішньополітичної, так і зовнішньополітичної ситуації, призводить до негативних явищ у суспільно-політичному житті.

Відтак еволюційні процеси, які супроводжують політичні комунікації, а саме розвиток сучасних інформаційно-комунікативних технологій, не лише сприяли вдосконаленню інформаційних обмінів у політиці, а й призвели до нових загроз у сфері інформаційної безпеки. Через сучасні політичні комунікації реалізуються маніпулятивні впливи, які мають певні ризики, зокрема й на національному рівні.

Так, І. Боднар головною інформаційною загрозою національній безпеці, особливо в умовах сьогодення, вбачає загрозу впливу іншої сторони на інформаційну інфраструктуру країни, інформаційні ресурси, на суспільство, свідомість, навіть на підсвідомість особистості з метою нав'язати державі бажану (для іншої сторони) систему цінностей, поглядів, інтересів і рішень у важливих сферах суспільної й державної діяльності, керувати їхньою поведінкою та розвитком у бажаному для іншої сторони напрямі. Тому це є загрозою суверенітету України в життєво

важливих сферах суспільної й державної діяльності, що реалізується на інформаційному рівні [2, с. 69].

За таких умов подальших наукових пошуків потребують дослідження шляхів мінімізації негативних впливів у процесі політичної комунікації. Хоча варто також відзначити вже наявні напрацювання, зокрема працю О. Крюкова «Комунікація влади і суспільства як чинник реалізації політики інформаційної безпеки» [4], у якій автор сформулював основні причини низького рівня реалізації можливостей інформаційно-комунікативних технологій як у регіонах, так і в країні в цілому, а саме: «відсутність єдиної інфраструктури зв'язку та інформації державних органів влади», яка була б побудована на єдиних стандартах і платформах, що ускладнює процес своєчасного впровадження сучасних технологій; істотне відставання України від провідних країн у розвитку інформаційно-комунікативної інфраструктури, виробництва інформаційних та комунікативних засобів, продуктів і послуг; недостатність державних ресурсів для розвитку інформаційно-комунікативної інфраструктури; обмеження попиту на сучасні послуги зв'язку, у тому числі послуги мережі Інтернет значною частиною населення з низьким рівнем життя (особливо це стосується сіл, селищ і невеликих міст); неготовність більшої частини населення до умов життя в інформаційному суспільстві.

І хоча, за окремими пунктам, ми можемо говорити про деякі позитивні зрушення щодо державної політики, О. Крюков усе ж таки зауважує, що в цих умовах передчасно говорити про використання будь-якої ефективної технології зворотного зв'язку. Для просування вперед у напрямі підвищення ефективності інформаційно-комунікативної діяльності системи державного керування необхідний ряд заходів, серед яких мають бути:

– розроблення положення про типову структуру інформаційної системи органів державної влади різних рівнів, у якій визначався б перелік обов'язкових інформаційних підсистем (наприклад, електронний документообіг, електронний цифровий підпис, захист інформації, електронна комерція, електронний архів, доступ до Інтернету та ін.);

– перелік обов'язкових інформаційних ресурсів (формуються, що надаються, доступних тощо) [4, с. 206].

Висновки. Отже, політична комунікація як складова політичної системи суспільства, що забезпечує зв'язок між її елементами, розглядається як процес діяльності політичних суб'єктів щодо створення та поширення політично значущої інформації, яка направлена на формування думок і спонукування до дій інших суспільно-політичних суб'єктів.

Водночас, аналізуючи функціональне призначення політичної комунікації, можемо охарактеризувати її як комунікативний феномен, оскільки вивчення політичної комунікації, різноманіття її проявів і наслідків відкриває ряд питань, відповіді на які складно знайти в загальноновизнаних політико-філософських теоріях і підходах.

Тому політичну комунікацію потрібно розглядати не лише як феномен, направлений на обмін інформацією, досягнення політичної стабільності, забезпечення інтересів суспільства на засадах інформаційної толерантності, відкритості та прозорості, а й з огляду на її використання з метою маніпулятивних впливів, диференціації суспільства і відповідності принципам інформаційної безпеки. Оскільки основним завданням маніпулятора в процесі політичної комунікації є не задоволення потреб окремого об'єкта, а здійснення прихованого впливу на нього з метою спонукання до певних дій.

Подальші дослідження питання структуризації політичної комунікації мають бути спрямовані на фундаментальний аналіз структурних елементів комунікативної моделі: суб'єктного складу – з його трансформаційними особливостями; змісту інформаційних повідомлень – у контексті загроз маніпулятивного впливу; каналів комунікації – з огляду на стрімку еволюцію інформаційно-комунікативного середовища; визначення ефективності діяльності комунікатора через особливості сприйняття і зворотного зв'язку від отримувача повідомлення.

Список бібліографічних посилань

1. Арабаджієв Д. Ю., Сергієнко Т. І. Політична маніпуляція та інформаційно-психологічна безпека в політичних відносинах. *Політикус : наук. журн.* Одеса : Гельветика, 2020. № 2. С. 36–43. <https://doi.org/10.24195/2414-9616-2020-2-36-43>
2. Боднар І. Р. Інформаційна безпека як основа національної безпеки. *Механізм регулювання економіки*. Суми, 2014. URL: http://www.lac.lviv.ua/fileadmin; www.lac.lviv.ua/data/kafedry/MEV/Bodnar/Bodnar_Vyb_Pub_9.pdf
3. Ганжуров Ю. Політична комунікація: проблеми структуризації. *Політ. менеджмент*. Київ, 2004. № 2. С. 121–129. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ПоМе_2004_2_12
4. Крюков О. І. Комунікація влади і суспільства як чинник реалізації політики інформаційної безпеки. *Вісн. Нац. ун-ту цивільного захисту України. Серія «Державне управління»*. Харків, 2017. Вип. 1. С. 201–207.

5. Остапенко М. Політична комунікація: теоретичні аспекти дослідження. *Політ. менеджмент*. Київ, 2012. № 3. С. 135–144.
6. Політологічний словник : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закладів / за ред. М. Ф. Головатого та О. В. Антонюка. Київ : МАУП, 2005. 792 с.
7. Политический процесс: основные аспекты и способы анализа : сб. учеб. материалов / под ред. Е. Ю. Мелешкиной. М. : ИНФРА-М, Весь мир, 2001. С. 213–223.
8. Товмаш Д. А. Політична комунікація: сутність та специфіка. *Вісн. Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Філософія. Політологія*. 2006. Вип. 76–79. С. 95–98.
9. Шиманова О. Політична комунікація: особливості дослідження. *Політична наука в Україні: стан і перспективи : матеріали всеукр. наук. конф. (Львів, 10–11 травня 2007 р.)* / укл. Поліщук М., Скочиляс Л., Угрин Л. Львів : ЦПД, 2008. 308 с.
10. Schwartzberg R.-J. *Sociology Politique*. 1988, p. 42.

References

1. Arabadzhyyev, D. Yu., Serhiienko, T. I. (2020). Politychna manipuliatsiia ta informatsiino-psykholohichna bezpeka v politychnykh vidnosynakh [Political manipulation and information and psychological security in political relations]. *Politykus: naukovyi zhurnal – Politicus: Scientific Journal*, 2, 36–43. Odesa [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.24195/2414-9616-2020-2-36-43>
2. Bodnar, I. R. (2014). Informatsiina bezpeka yak osnova natsionalnoi bezpeky [Information security as a basis of national security]. *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky – Mechanism of Economic Regulation*. Sumy [in Ukrainian]. Retrieved from http://www.lac.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/MEV/Bodnar/Bodnar_Vyb_Pub_9.pdf
3. Hanzhurov, Yu. (2004). Politychna komunikatsiia: problemy strukturnyzatsii [Political communication: problems of structuring]. *Politychnyi menedzhment – Political Management*, 2, 121–129 [in Ukrainian]. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/PoMe_2004_2_12
4. Kriukov, O. I. (2017). Komunikatsiia vlady i suspilstva yak chynnyk realizatsii polityky informatsiinoi bezpeky [Communication between government and society as a factor in implementing information security policy]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy. Seriiia “Derzhavne upravlinnia” – Bulletin of the National University of Civil Defense of Ukraine. “Public administration” series*, 1, 201–207 [in Ukrainian].

5. Ostapenko, M. (2012). Politychna komunikatsiia: teoretychni aspekty doslidzhennia [Political communication: theoretical aspects of research]. *Politychnyi menedzhment – Political Management*, 3, 135–144 [in Ukrainian].

6. Holovaty, M. F., Antoniuk, O. V. (Ed.). (2005). Politolohichnyi slovnyk: navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv [Political Science Dictionary: Textbook. manual for higher students. textbook institutions]. Kyiv [in Ukrainian].

7. Meleshkina, E. Yu. (2001). Politicheskii protsess: osnovnye aspekty i sposoby analiza [The political process: main aspects and methods of analysis: A compendium of educational materials]. (pp. 213–223). Moscow: YNFRA-M, Ves mir [in Russian].

8. Tovmash, D. A. (2006). Politychna komunikatsiia: sutnist ta spetsyfika [Political communication: essence and specifics]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Filosofii. Politolohiia – Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Philosophy. Politology*, 76–79, 95–98 [in Ukrainian].

9. Shymanova, O. (2008). Politychna komunikatsiia: osoblyvosti doslidzhenia [Political Communication: Peculiarities of Research]. Proceedings of the Political Science in Ukraine: Status and Prospects '07: *Bseukrainska naukova konferentsiia (10–11 travnia 2007 r.) – All-Ukrainian Scientific Conference*. Lviv [in Ukrainian].

10. Schwartzenberg R.-J. (1988). *Sociology Politique*. P. 42 [in English].

Стаття надійшла до редакції 03.05.2022.

Mykhailo Demianenko,

PhD (Political), Researcher Associate,
V. I. Vernadsky National Library of Ukraine
3 Holiivskyi Ave., Kyiv 03039, Ukraine
e-mail: demjanm@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3711-3311>

Political Communication: Essential Characteristics and Problems of Information Security

The article presents the study of the phenomenon of political communication. Theoretical and methodological approaches to the study of this phenomenon and its characteristics in view of the evolution of information and communication technologies and the political process, are analyzed. Some scientific approaches to the study of the concept of political communication are considered, in particular in the context of the theory of communication, social communications, as well as mass communication processes.

Mandatory structural elements of political communication are identified: communicator, message, communication channel, communicator, perception, feedback. Particular attention is paid to the study of the relationship of political communication with national social communications and mass communications. The subject composition, levels and functions of this phenomenon are described. The dominant role of the Internet in modern information and communication processes as a means of transmitting information to most of society, is presented. Through the Internet, the effectiveness of the influence of political actors in the implementation of their activities increases. There is political agitation and dissemination of unreliable information, propaganda, etc., and as a result, manipulation with public consciousness.

The influence of political communication on socio-political processes is analyzed, and using it as a ground, it could be concluded that it not only improves information exchange in politics, but can also be used to perform manipulative influences on an individual or social group, differentiation of society by political characteristics, and accordingly, pose threats to information security at both internal and national levels.

In this regard, the features of minimizing negative influences in the process of political communication and increasing the efficiency of information and communication activities of the public administration system, have been studied.

Keywords: political communication, information and communication technologies; manipulative influence, information security.